

Svenska Sädgåsprojektet 2010

Adriaan "Adjan" de Jong

Sveriges Lantbruksuniversitet
Institutionen för Vilt, Fisk och Miljö

Rapport 40

Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Wildlife, Fish, and Environmental Studies

Umeå 2014

Denna serie rapporter utges av Institutionen för Vilt, Fisk och Miljö vid Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå med början 2011.

This series of Reports is published by the Department of Wildlife, Fish, and Environmental Studies, Swedish University of Agricultural Sciences, Umeå, starting in 2011.

E-post till ansvarig
författare
*E-mail to responsible
author*

adriaan.de.jong@slu.se

Nyckelord
Key words

Sädgås, Ekologi, Ruggningslokal,
Individmärkning, Taxonomi

Ansvarig utgivare
Legally responsible

Hans Lundqvist

Institutionen för Vilt, Fisk och Miljö
Sveriges lantbruksuniversitet
901 83 Umeå

Adress
Address

*Department of Wildlife, Fish, and Environmental
Studies
Swedish University of Agricultural Sciences
SE-901 83 Umeå
Sweden*

Svenska sädgåsprojektet 2010

Ruggande sädgäss i Norrlands inland

Det ekonomiska utrymmet tillät inte att genomföra denna delstudie in den planerade omfattningen. Vi valde att besöka de områden som hade besökts både 2008 och 2009 för att därigenom behålla kontinuiteten och utöka dataserien. Mellan 5 och 7 augusti besökte Adjan de Jong ruggningslokalerna vid Eriksberg och Heligfjäll i Vilhelmina kommun, samt vid Lycksaberg i Storuman kommun. Vid besöken gjordes en uppskattning av antalet gäss som nyttjat lokalen under sädongen utifrån mängden spillning och spår, samt samlades handpennor. Handpennorna skall också användas för att göra en uppskattning av antalet fåglar som nyttjat ruggningsplatser men även för genetiska studier.

Trots att besöket planerades för att ligga efter ruggningsperiodens slut sågs fyra gäss på en av lokalerna. Detta kan visa på en viss variation i fråga om ruggningsperiod eller att vissa individer/grupper använder ruggningslokalen även under perioden mellan ruggningens slut och början av höstflyttningen. Var flertalet av sädgässen är under denna period är fortfarande inte klarlagt.

Under hösten har Adjan de Jong även arbetat med att analysera observationsdata från de sädgäss som halsringmärktes i närheten av Vilhelmina 1987 i Svenska Jägareförbundets regi. I detta sammanhang har han också fört en dialog med Mariko Parslow-Utso för att få kompletterande uppgifter om hur sökandet efter halsringar gått till. Syftet är att skapa förutsättningar för att publicera dessa data i en vetenskaplig tidskrift.

Halsringförsedda sädgäss

Genom Thomas Heinickes insatser hösten 2009 och en fortlöpande uppföljning av halsringrapporter i rapportsystemet Svalan stod det mot slutet av 2009 klart att riktade insatser var än viktigare än vi trodde vid tidpunkten för ansökan till Svensk Våtmarksfond. Samtidigt visade eftersöksverksamheten att halsringar är ett mycket effektivt verktyg, under förutsättning att riktade insatser kan genomföras. Därför beslöt vi att prioritera upp dessa riktade insatser och försöken att halsringmärka fler sädgäss.

Thomas Heinicke fick därför i uppdrag att genomföra ett besök i Sverige och Danmark under januari månad. Under detta besök hittade Thomas 16 halsringmärkta sädgäss, 8 i Sverige and 8 i Danmark. Av dessa var 11 taigasädgäss och 5 tundrasädgäss. Fyra av taigasädgässen och fyra av tundrasädgässen var märkta längs norrlandskusten inom ramen för vår verksamhet. Utöver sädgäss hittade han tretton andra halsringmärkta gäss och en halsringmärkt sångsvan.

I april and maj kunde Thomas dessutom kombinera halsringavläsningar i Mellansverige och på rastlokalerna i Västerbotten och Norrbotten med fångstförsök i Alvik utanför Luleå. Halsringavläsningarna var mycket framgångsrika (20 av ”våra” taigasädgäss och 11 av ”våra” tundrasädgäss samt flera andra gäss med halsringar) men fångstförsöken misslyckades helt. Det senare berodde på ovanligt låga antal rastande sädgäss, korta upphållstider och ofördelaktiga fångstförhållandena (inga koncentrationer av sädgäss på lämpliga ställen). Vi också kontrakterade två lokala ornitologer (en i Skellefteå och en i Luleå) för att spana efter halsringar. Trots att

dessa killar är duktiga ornitologer lyckades de endast läsa av några enstaka halsringar, trots att de verkade under en längre period än Thomas Heinicke.

Den misslyckade fångsten gjorde att vi fick ytterligare skäl att delta i en norsk expedition för att fånga ruggande sädgäss på Varanger halvön i slutet av juli. För att Thomas Heinicke skulle få möjlighet att delta lovade vi att betala hans bilresa upp till Umeå. Fångsten på Varanger var mycket framgångsrik: 70 sädgäss fick halsringar och en av dem en satellitsändare. Expeditionen finns omskriven i årets oktobernummer av Vår Fågelvärld¹. Genom denna insats fördubblades antalet skandinaviska halsringförsedda sädgäss och därmed värdet av kommande riktade eftersök.

Under september och oktober har därför Thomas Heinicke gjort liknande expeditioner till syd- och mellansverige som 2009. Under dessa resor har mer än ett hundra avläsningar av halsringar skett men resultaten har inte ställts samman ännu. Tjugoåtta av de (70) sädgäss som märktes i Norge i somras ingick i hans lista. Det kan nämnas att det under dessa två perioder endast rapporterades ett fåtal halsringmärkta sädgäss av hela fågelskådarkåren i Sverige. Vi anser därför att fortsatta riktade satsningar på halsringavläsningar är av stor betydelse för sädgäsforskningen. Denna åsikt har också stöd i kontakterna med Mariko Parslow-Otsu, forskare som gjorde den överväldigande majoriteten av alla observationer av de sädgäss som halsringmärktes i Åsele Lappmark 1987.

Övervakningen av halsringmärkta sädgäss på övervintringsområdena i Skåne har skett under Leif Nilssons ledning och kunnat finansieras med andra medel. I de kommande sammanställningarna kommer dessa data också att vara integrerade.

Genom våra insatser under de senaste åren har bilden av flyttmönstret av sädgässen blivit betydligt klarare. De halsringar som nu är i omlopp kan komma att ge värdefull kunskap i många år framöver. Det är dock angeläget att sädgäss fångas även på nya platser; främst ruggningslokaler i Norrlands inland, i vinterkvarteren i Danmark, England och Skottland, samt på rastlokaler i Norge på våren. Detta för att allt mer tyder på att sädgäsbeståndet består av ett antal mindre populationer som skiljer sig ifråga om häckningsområde, flyttmönster och ekologi.

Häckningsframgång bland höstrastande sädgäss

Som komplement till spanandet efter halsringar har Thomas Heinicke under hösten återigen räknat andelen årsungar bland höstrastande sädgäss. Liksom förra året skiljde sig andelen årsungar mellan taiga- och tundrasädgässen. Generellt var andelen årsungar något bättre än under 2009.

Taxonomi av sädgässen i Sverige

Goda kunskaper om rastillhörigheten av sädgässen i Sverige är väsentliga för att göra korrekta uppskattningar av populationerna av taiga respektive tundra sädgäss. På senare år har flera uppskattningar av speciellt taiga sädgäss florerat som nu visat sig mycket bristfälligt grundade. En uppsats om förekomsten av rastande tundra sädgäss i norra Sverige kommer att publiceras i den ornitologiska facktidskriften *Ornis Svecica* inom kort. En artikel baserad på erfarenheterna av rasbestämningarna i Syd- och Mellansverige skrivs kort efter räkningarna hösten 2011.

¹ Tyvärr omnämns inte stödet från Svensk Våtmarksfond i artikeln. Vi beklagar detta. En förmildrande omständighet kan kanske vara att artikeln tillkom i stor hast för att utgivningstidpunkten skulle passa för att uppmuntra läsarna till att spana efter halsringförsedda sädgäss redan under hösten.

Tack

Tack till Stiftelsen Svensk Våtmarksfond för ekonomiskt stöd till det svenska sädgåsprojektet.